

2024-07-16

Mark- och miljödomstolen
Nacka tingsrätt

Adresseras till: stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

Överklagande av förslag till ändring av detaljplan för Mars och Vulcanus 1, Gamla stan, Stockholms kommun. Dnr Dp 2022-08258-54

Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) upphävde 2021-11-09 stadsbyggnadsnämndens i Stockholm beslut 2019-05-23 att bevilja bygglov för tillbyggnad på fastigheten Mars och Vulcanus 1. I domen hänvisas dels till förvanskingsförbudet i 8 kap. 13 § PBL och dels till den gällande detaljplanen, där ledamotshuset, f.d. kanslihuset, getts maximalt kulturhistoriskt skydd i enlighet med dess kulturhistoriska värde, som motsvarar fordringarna för byggnadsminne.

Trots den pågående överklagandeprocessen hade riksdagsförvaltningen vid tidpunkten för MÖD:s dom genomfört bygget av tillbyggnaden, som torde vara Sveriges mest anmärkningsvärda svartbygge. På begäran av riksdagsförvaltningen beslöt stadsbyggnadsnämnden 2024-06-13 att anta förslag till ändring av detaljplanen, där tillbyggnaden ”legaliseras”.

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, anser att det borde vara obestriddligt att tillbyggnaden inte bara står i strid med 8 kap. 13 § PBL, utan även medför påtaglig skada på det kulturhistoriska riksintresset *Stockholms innerstad med Djurgården [AB115]*. Det gäller flera uttryck för detta, främst ”funktionen som huvudstad och förvaltningsstad”, ”Gamla stan” samt ”gaturummens och torgens karaktär”.

I kvarteret Mars och Vulcanus inrymdes Sveriges statsledning (Kungl. Majestäts kansli) från 1849 och delvis redan från 1790, i dåvarande Kungliga myntets byggnad. Ett nytt kanslihus (nuvarande ledamotshuset) färdigställdes 1936, efter en arkitekttävling som vanns av Gustaf Clason och Wolter Gahn – med en omvittnat gestaltningsmässigt och arkitektoniskt genial utformning av den mycket stora byggnaden, vilken då troligen var Sveriges största kontorshus.

De båda arkitekterna behöll Gustaf III:s tempelportal mot Mynttorget i öster och skapade en pendang i form av en ny huvudingång mot Rådhusgränd i väster, i direkt anslutning till byggnadskomplexets centrala trapphall. Denna huvudentré fick en särpräglad kolonnportik i kalksten, med en sevärd, underfundigt utformad relief, som illustrerar de olika regeringsdepartementen. Den utfördes av skulptören Stig Blomberg efter en särskild tävling.

Mitt under reliefen placerades en liten elegant balkong, från vilken statsministern skulle kunna tala till medborgarna. På våningsplanet ovanför åskådliggjordes statsrådsberedningens våningsplan med tre extra höga, ståtliga fönster.

Huvudingången utgjorde den inre kortsidan av en stor, subtilt utformad rektangulär entrégård, med tydlig inspiration från ett romerskt torg. Gården orienterades mot Bondeska palatset, vars pilasterdekorerade fasad mot Rådhusgränd bildade den motstående kortsidan. Detta ”romerska torg” har utgjort en av Gamla stans märkligaste öppna platser, men har tyvärr inte uppmärksammats efter förtjänst.

Från Kanslihuset styrdes Sverige under 45 händelserika år, fram till 1981, då regeringskansliet flyttade till Rosenbad. Eric Grates fyra statyer ”Årstiderna”, som ursprungligen stod i trapphallen vid de nämnda höga fönstren, pryder nu Rosenbads entréhall.

Tillbyggnaden har medfört att f.d. kanslihusets huvudentré nu är osynliggjord för allmänheten och synnerligen svårtillgänglig. Det ”romerska torget” är spolierat och halverat i storlek.

Säkerhetsaspekter är fundamentala, men måste i detta fall sättas i rätt sammanhang. Gårdsfasaderna utgör endast en mindre del av det stora byggnadskomplexets fasader, vilka i övrigt gränsar mot allmänt tillgängliga gator och platser. Man kan jämföra med riksdagsförvaltningens intilliggande kvarter Cephalus (f.d. kanslihusannexet) med dess långa fasader och stora allmänt tillgängliga gård.

Det är dessutom lätt att vid behov avgränsa entrégården mot Rådhusgränd med ett genomsiktligt staket, på likartat sätt som gjorts av regeringskansliet vid Karduansmakargatan/Drottninggatan, där man fortfarande kan skymta det Adelcrantzska palatset.

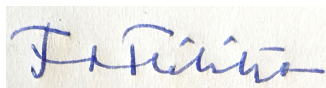
SBF finner riksdagsförvaltningens agerande ytterst anmärkningsvärt och kan inte acceptera att den lagstridiga tillbyggnaden i efterhand legaliseras genom en ny detaljplan, som stadfäster den grava förvanskningen av en för Sverige i flera avseenden enastående och kulturhistoriskt maximalt värdefull byggnad. Vi har en tydlig lagstiftning som skydd för höga kulturvärden och för prövningsprocesser och den lagstiftningen ska följas av alla.

Svenska byggnadsvårdsföreningen hemställer att kommunens beslut att anta detaljplanen för Mars och Vulcanus 1 upphävs med hänvisning till förvanskningförbudet i 8 kap. 13 § PBL och dessutom p.g.a. påtaglig skada på det kulturhistoriska riksintresset. Vi önskar att domstolen före beslut genomför syn på platsen.

För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Ulrika Lindh
Ordförande

Fredrik von Feilitzen
Medlem och f.d. styrelseledamot

Svenska byggnadsvårdsföreningen är en oberoende, ideell miljöorganisation med cirka 6000 medlemmar som grundades i samband med det av Europarådet utlysta byggnadsvårdsåret 1975. Föreningens ändamål är att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård, byggnadskultur och hållbart byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv som resurs i samhällsutvecklingen samt att främja god kvalitet i nutida stadsplanering.